

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Debrecen, collegium.

Megjelenik havonként kétszer.

Felolószerkesztő:

BIKY ANDOR.

Szerkesztőtársai:

Debreczeni István, Faust Imre.

Kiadóhivatali főnök: Papp József.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 5 korona.

Fél évre 2 kor. 50 fill.

Ifjúsági egyesületeknek 4 korona.

Főiskolai hallgatóknak 3 korona.

Egyes szám ára: 40 fillér.

Felelet a sárospataki diák ifjuság üzenetére.

A „Sárospataki Ifjusági Közlöny“ 1906 nov. 2-iki 2. számában: „Üzenet a pesti, meg a debreceni diák ifjuságnak“ címen egy minden tekintetben tévedéseken alapuló compromittáló cikk jelent meg, mely sérti legfőképpen a debreceni ifjuság zarándok csapatát, sérti ezáltal a debreceni egyetemes ifjuságot. Nem szívesen veszem kezembe a tollat, amikor ilyen áldatlan, végső eredményében csak a sárospataki ifjuságra szégyenthozó ügyben kell ezt tennem, de megteszem, mert kötelességem.

Ami a pestieknek adott feleletet illeti, ahoz semmi közünk, az az ő magán dolguk, hanem lássuk csak először hogy fogadott bennünket, debreceni diákokat, a „Rákóczi iskolájának“ ifjusága, másodszor, hogyan mart meg bennünket tehetetlen dühében?

Mikor mi a nagy fejedelem emléke iránt való kegyelettől áthatva elhatároztuk, hogy menni fogunk, nem tettük azt Bolond Istók módjára, hanem levélben, felhívásban, lapokban tudattuk ezt a szándékunkat az utunkba eső városok előljáróságával, polgárságával, tudattuk ezt levél útján a sárospataki főiskola széniorával is, mint akiről azt hittük, hogy ő az ifjuság reprezentálója. Megküldöttük neki a felhívást is.

És amikor mi még itthonlétünk alatt a legszívesebb válaszokat kaptuk Ujfehértóról, Nyiregyházáról, — Sárospatakról semmi hír; sejtettük: büzlik Dániában és közvetlen elindulásunk előtt express levélben fordultunk most már Sárospatak város főbirájához is.

Az egész diadalut mentén biztatott bennünket a remény, hogy miként fogunk mi a pataki testvér ifjusággal egyesülni, az lesz a mi egész utunknak fénypontja, amikor a hajduk unokái a kurucok unokaival, mint egy új nemes kultur-

harc vivói a nagy szabadsághős emléken testvérileg kezét fogunk! És történt vala pedig a mi fogadásunk a sárospataki ifjuság részéről ilyen formán, amint ezt utóbb megtudtuk:

A sárospataki főiskolai szénior a debreceni főiskolai szénior aláírását viselő levelet felvitte a főiskola igazgatójához, ki hivatalos levélben fordult, — már elindulásunk után, — a debreceni főiskola igazgatójához, vajjon az akadémiai tanács hivatalos engedelmével megyünk-e, bevállván azt is, hogy előtte ez egy kissé kalandos szándéknak tűnik fel a gőz és villám korszakában és merésznek is, mert egy gyaloglástól elcsigázott sereg, a már is tulzsufolt és iszonyu drágasággal birkozó Kassán igen kedvezőtlen körülmények közé kerülhet, — az innen adott válasz tagadó levén, „Rákóczi iskolájának“ tiszteletes széniora és nemes ifjusága fölmentve érezte magát a fogadás vagy legalább köszöntés legelemibb formulája alól is és tiszteletes Karászy Benő ur a hivatalbeli kollégája által hozzá irt levelet papirkosárba dobta; a polgársághoz intézett felhívásainkat pedig felvitte az igazgató ur asztalára, úgy, hogy abból Sárospatak főbiráján kívül, pataki polgár egy árva betűt se látott.

Ami pedig, — közbül legyen mondva, — a mi hivatalos, vagy nem hivatalos zarándoklásunkat illeti, mi mentünk, mint debreceni főiskolai hallgatók, erre az akadémiai tanárkartól csak 1 heti szabadságot kértünk, amit azonban nem kaptunk meg, de csak azért, — amint ezt dr. Haendel Vilmos akadémiai igazgató ur előttiünk kifejezte, — mert a főiskola tanárkara nem adhatja a maga firmáját ekkora ut sokféle viszontagsága által egyeseket érhető balesetekért; hanem, aki akar menni, ám menjen; maga viselvén minden felelősséget; ezt a tanárkar meg nem akadályozza, meg sem is akadályozhatja.

És mi előzetesen megtevéen már az előbb említett lépéseket, szembeszálltunk azon esetleges veszélyekkel is és mentünk a debreceni főiskolát képviselni. Ennyi szabadsága talán még van egy főiskola ifjúságának, elismerte ezt maga a tanári kar is!

Vagy a sárospataki főiskola széniorát és józanságáról messze híres ifjúságát — tisztelet a kivételeknek — annyira áthatotta a közelmúlt abszolút korszak szelleme, hogy csak a zsandárok által kísért kormánybiztosok küldetése elég hivatalos az ő fogadtatásokra!

Amikor mi hosszú, fáradságos ut után fentebb említett várakozó lelkesedéssel Sárospatakra érkezünk, ott a főiskola részéről csakugyan nem fogadott bennünket hivatalosan egyetlen lélek sem, *„csupán a kellő magatartást tanusították velünk szemben!”*

Fogadott ellenben Sárospatak városa, annak nevében *Molnár János* főbíró ur.

Mi azután a tiszteletünkre adott banketten, hol a pataki ifjúság közül egy páran, kiknek személyes ismerősei is voltak közöttünk, megjelentek, kifejeztük a legnagyobb fájdalomunkat ezen a mély megalázáson, melyet ilyen sikeresen végrehajtott a debreceni főiskolán a messze híres magyar vendégszerető és hazafiságu „Rákóczi iskolájának” ifjúsága!

Elmondottuk, hogyha ott a II. Rákóczi Ferenc dicső fejedelmünk porainál egyszerre szellemének számolni kellene utunkról, jelenthetjük: él még Nagyságod emléke, virágzik kurucainak erénye a polgárok szívében, de Sárospatak kedves várának tróntermében galambok tanyáznak, iskolájának ifjúságában pedig megaludt a kurucok vére!

Elmondottuk ezt ott a szemökbe, mély fájdalommal elmondottuk ezt Sátoraljaujhely nemes tanácsa, országgyűlési képviselője dr. Buza Barna és a város intelligenciája előtt is. Mély fájdalommal mondtuk el ezt, mert a szándékos sértést, semmibe vevést láttunk és látunk benne; és a testvérkéz ütötte seb kétszeresen szokott fájni.

És lássuk, hogy marnak most még ők minket?

Mindezeknek a tényeknek elmondását ők az ő befeketésüknek nevezik közlönyükben.

Hazafiságukkal kérkednek, szívök forró lelkesedését emlegetik, felesleges; mi erre azt feleljük: Tapasztaltuk.

Meggyanusítanak; mint akik nem a legjózanabbul botorkáltunk taluról-falura. Nohát az övékből egy cseppet sem ittunk és közel 200 kilométeres gyalogutnak becsületes megtevése elég bizonyíték józanságunk mellett; ellenben ők akarták bizonyára nem a legjózanabb fejjel még inzutálni a nyugalomra térő debrecenieket.

Semmibe vesznek, lekicsinyelnek bennünkett hogy mi csak 40—50-en voltunk, holott ők 300-an mentek Kassára, igaz, hogy vonaton!

De hát ennyien is nagyon sokan voltunk, előttük, megijedtek tőlünk.

És hozzá még prédikálnak; rossz uton járásnak nevezik zarándoklásunkat.

Ám legyen az ő hitök ezerint. Fényes ítéletet mondott azoknak a városoknak polgársága, merre elhaladtunk. Ha a sárospataki főiskola ifjúsága más szemüvegen nézte ezt s volt bátorsága bennünket megtagadni, ám legyen merészsége szembe nézni az ítélettel is.

Érzik ők a hitát, sőt többet mondok, mások véleménye szerint, a mélységes gyalázatot, amit mi rajtunk, magukon is ejtettek.

De ugyanekkor minket demagogia és stréberkedés utálatos bűneivel gyanúsítani rut arculcsapás.

Megmutatta a sárospataki főiskola ifjúsága, ki járja a stréberkedés és betűimádás undok utait!

Hivatalosan jöttök-e, vagy sem, az a fő! Nem az, hogy ti is akadémisták vagytok, egy pályának jövő bajtársai, egy szent eszme, a II. Rákóczi Ferenc nicső fejedelmünk kegyelete visz benneteket fáradságos utra!

És amikor egy Debrecentől 180 kilométer távolságra levő, hegyek által a világtól elzárt, róm. kath. vallásu, nemzetiségi falu küldöttsége így fogadja a debreceni főiskola zarándok csapatát: „Nem kérdezzük kinek fiai vagytok, nem kérdezzük, mi a nevetek, elég az nekünk, hogy debreceni főiskolai hallgatók vagytok és temetésre mentek, dicső vezérünk poraihoz fáradságos uton!” akkor a testvér főiskola ifjúsága, a „Rákóczi iskolájának” ifjúsága attól tesz függővé mindent: hivatalosan jöttök-e, vagy sem!

És mikor mi elmondjuk a bánatunkat, meg-szégyenítésünket, Rákóczi iskolájának a multhoz és Rákóczi nevéhez nem méltó ifjúságának szégyenét, ők a cikkiró kollega szavai szerint meg-meg-eresztenek egy csendes mosolyt, mi is találtunk a rég letűnt latin világ irodalmában egy rájuk illő közmondást, mit idézni is merünk:

„Per risum multum poteris cognoscere stultum“

Tarnóczy Lajos.

A nagy temetés.

Pályadíjnyertes óda. Irta: Vályi Nagy Gusztáv.

A debreceni akadémia ifjúságának Rákóczi ünnepélyén szavalja: Balla Bertalan.

Tárogató harsan... rézdob szava perdül...

Ragyog a napfényben ezer zászló szárnya,
Gyűlnek, gyülekeznek nyugatrul-keletrül,
Hangos hadi népek Kassa piacára!

Talpon a magyarság, nyeregben a nemzet,
Csak azt lesi-várja, hogy a jelszót hallja,
Ami zúz, tör, rombol, sziklát, bérceket rengél,
Azt a csodás jelszót: „Rajta magyar, rajta!“

Haj, demás most minden, nem úgy, ahogy régen
Beh szomorú, csöndes a vezéri sátor,
Fekete koporsó áll a közepében,
Körötte virrasztó, bús, szóvalan tábor.

Amire úgy vártunk, az idő bétellett
S így kell viszontlátni lelkünk szép reményit,
Villámot reméltünk s gyász koporsó mellett
Mint haldokló csillag, halvány gyertya fénylik.

Hát a magyar másképp már nem ünnepelhet,
Csak ha nagyjainak van halotti napja?
Diadalkapukat máskor nem emelhet,
Csak ha koporsókat visznek el alatta?!

Hát nem adhat máskor életjelt magáról,
Csak ha temetésre öltözködik gyászba?
Félnek e hazában a bátrak szavától,
Vagy talán az élőt ünnepelni gyáva?

De csalódnak azok, kik azt hiszik, hogy a
Porladó csontoknak nincs elég hatalma.
Az erő azokból el nem pusztul soha
Örökli a fűszál s az utódok karja.

Ez a csodás erő oltalmazott minket,
A hősök csontjait azért hordjuk össze,
Mint messze időknél népei a kincset,
Gyűjtjük egy rakásba az anyai földbe!

Zúgnak a harangok!... Temetnek... temetnek!
A bujdosók itthon! Hozsánna, hozsánna!
Szegény, szegény nemzet, míg örül ezeknek,
Addig ezer más is bujdosik világra!

Temeti reményét, temeti nagyságát,
Dicső Fejedelmét fejedelmi fénnel,
Lerakja a sirba minden gazdagságát
S aztán betakarja koldus köntösével.

De némuljon el most a kárhozat szója,
Odázzuk el lelkünk megszokott panaszát,
A mult és a jelen keserű valója
Meg ne háborítsa ünnepünk magaslját.

Legyen e nap drága Nagyjainknak szánva.
Könny s panasz nem méltó Rákóczi porához.
Legyünk büszkék, mint Ő s ha szó jön a szánkra,
Istenhez szálljon az: Magyarok imához!

Árpádot vezérlő Istene e népnek,
Kinek jóvoltából ezer évet számlál,
Kinek intésére támadtak vezérek
Hozzád fohászkodunk, most a koporsóknál.

Hintsd be hamvaikkal a hazai földet,
Édesítsd folyóját, ékesítsd a rónát,
Koszoruzd be dúsan a halmot, a völgyet,
S add, hogy a Kárpátok veszélytől megóvják!

Önts erőt s kitartást majd az unokába
Gyámolits előre az ősök példáján,
Hogy hona mesgyéjét soha át ne hágja
S hogy szerencse, áldás legyen a munkáján.

És ha megfujnák a harci trombitákat
S az az átkozott sas szomjuhozna vérünk,
A hősök porából teremts daliákat
S Rákóczit, Bercsényit óh add vissza nékünk!

A zarándokok.

Irta: Debreczeni István.

Valamikor régen, két évszázad előtt, „nagy hegyeknek ormán“ tárogató harsant, harci kürtszó riadt s vitézi várakból ifju seregek szálltak alá a sik rónaságra hirdetni nagy harcot, magyar szabadságot.

Két évszázad multán újra riadt a kürt s alföldi lapályról, tudomány várából ifju sereg indult, dicső elődöknek hálás ivadéki, fel a hegyek felé, ahonnan ők jöttek, hirdetni nem harcot, hanem lelkesedést. Ifju sereg indult, szívében szent tüz-zel, tisztelegni hazatérő ura előtt, jelenkezni nagy fejedelménél.

*

Kora őszi reggel, midőn a nap még nem törte át a ködöt, gyülekező hangja verte fel a kollégium csendjét. Megélénkültek a coetusok s utrakész diákok gyűltek zászló alá. Néhány perc múlva ott állt a kis csapat a kollégium előtt, kar-

*

jukon piros-kék szalag: Rákóczi színe, kalapjuk mellett árvalányhaj. S ott volt az ifjuság nagy része Csiky nt. urral. Bucsuzni jöttek és bucsuzásul felhangzott az ima: Isten áldd meg a magyart! Aztán megzendült a tárogató s hangjai mellett indult el a csapat. A reggeli szellő fűrgén lobogtatta árvalányhajukat s dalaikat elkapva büszkén hirdette az ébredő Debrecennek: zárándok utra indult 42 ifju, a kuruc diákok kuruc utódai. Büszkén hirdette, hogy

„Megmutatjuk mi az egész világnak
Nincs párja a debreceni diáknak“!

S az itthon maradtak ajkán is panaszos nótá kelt: „maradt itthon kettő, három nyomorult“ szívükből vágyó sóhaj szállt fel: Jó magyar diákok, aranyos leventék! Hej ha én is, én is köztetek mehetnék! A környékből odagyűlt öregek szemében pedig könnyek csillogtak. Mennyit jelentenek, mennyit beszélnek ezek a néma könnyek!

*

Ujfehértó volt az első állomás. Kint a határban ünnepi ruhába öltözve zászló alatt, bandaszóval várt ránk az előjáróság, bent a községben pedig a lányok virágokat szórtak felénk. Jól esett mindkettő, de tán mindkettőnél jobban esett, mikor a vedéglő udvarán felálított, gulyástól párolgó üstöket s a csapravert hordót megpillantottuk. Mindez előjele volt a nemsoká bekövetkezett kitűnő ebédnek, amire előkerült a tárogató, meg a sok jó régi nóta. Amint a községből kifelé indultunk, egyik ajtóban szánakozón sohajtott felénk egy öreg néni: szegények! És mi ezáltal százszorta gazdagabbak lettünk. Az előjáróság a határig kísért bennünket s midőn a főjegyző urnak köszönetet mondtunk, így szólt: „Jegyezzék meg az urak, hogy nemcsak akkor jó minden, ha vége jó, hanem akkor is, ha kezdete jó“. Mi nem mertük hinni, pedig igaza volt.

Esteledett, mire Nyíregyháza határához értünk. Császárszállásnál találkoztunk az elébünk jövő főkapitánynyal. Aztán, amint egyre sötétedett s meglebbentek az akácok lombjai, az alkonyi szellő tárogató hangot hozott felénk, Felelt rá a mienk s az esteli csendben olyan szivrehatóan szállt fel a bus dallam, a kuruc keserve és amint elhangzott, ott állott előttünk a város ifjúsága. Felhangzott az éljen mindkét felől s olyan volt e

kép, mint mikor hajdanán, homályos éjszakán egymásra rátalált két vitézlő sereg. E pillanatokban a nagy multból oly sok emlék ébredt fel szívünkben. Bent a városban az ablakokat kivilágították s a városháza előtt, melynek két nagy termében volt kényelmes szállásunk, óriási tömeg várt bennünket élén a polgármesterrel. Este bennkettet rendezett a város, melyen a polgármester felköszöntőjét ezzel végezte: „Legyen köztetek egyetértés, testvériség és testvéri szeretet“. Szavaira mély csend lett közöttünk és szívünket elfogta valami keserű fájdalom: miért nem lehet ez így? De vigasztalt legalább az, hogy közöttünk, kik ott voltunk, úgy volt.

*

Szabolcs végső községében, Rakamazon ismétlődtek az ujfehértói események. A faluvégén tisztas öregek kalaplevéve álltak s mivel mi megállni sem szándékoztunk, valósággal elfogtak bennünket s rabjává akartak tenni a rakamazi bornak. Itt találtunk egy mecénást, egy „magyar svábot“, mint önmagát nevezte ki, hogy illő módon készüljön fogadásunkra, már három nap óta ott tanyázott a függ. kör vendéglőjében. Ez volt Scherfleck Konrád bátyánk, afféle jó alföldi nábob, ki szereti a tüzes ifjuságot, meg a tüzes bort, de gyűlöli a németet. Hullattunk is annyi áldást szegényre, hogyha mind beteljesednék, nem soká kellene áldanunk.

Még asztalnál ültünk, midőn „hírnök jött s pihegve szólt“, hogy menjünk már, mert a tokaji nép a város végén vár már dél óta. Indultunk tehát. Velünk jött az előjáróság is és jött volna Scherfleck bátyánk is, de éppen, midőn a vén Ludman után kiabált: Megálj, mert mindjárt megfoglak, — a felesége fogta galléron hátul.

A tokaji nagyhidon a hideg szél dacára nagy hölgyközönség várt ránk órákhosszat. A házakon zászlók lobogtak s a mi felhívásaink mellett mindenütt ott volt egy másik, melyen a főbíró hívta fel a várost illő fogadásunkra. A szállásadók szinte kötéllel fogtak bennünket s akinek nem jutott vendég, szomorúan s irigykedve nézett a többiek után.

Alig nyeltük le az utolsó falatot Rakamazon, Tokajban mindjárt asztalhoz ültettek. Igaz ugyan, hogy mivel ebédre vártak s ekkor az idő 4 óra körül járt, a levesben elázott a tészta, a hus szét-

főtt, de azért a debreceni diák-gyomor becsületét megmentettük. Utána csaknem mindjárt következett a közös vacsora, hol nagy meglepetésünkre ott volt Scherfleck bátyánk is. „Sirt a feleségem, mondá, mikor eljöttem közetek, ti ég csillagai“. Itt betelt két vágyunk: a kitünő halpaprikás és a — tokaji asszu. A tokaji ifjak valóságosszabad-előadást tartottak mindkettő készítéséről, de még inkább élvezéséről s különösen az utóbbit illusztrálták jól begyakorolt nagyhatású kísérleteikkel, melyekben mi is segédkeztünk. Meg kell jegyeznem azonban azt, hogy e kísérleteknek nem annyira reánk volt nagy hatása, mint éppen magukra a tokajiakra, minek bizonyága az, hogy nem egy vendég ott hagyta házi gazdáját. ki csak reggel került haza, megfogadván felesége szavát: jókor itthon légy!

Szent igaz, hogy nem hiába énekelte a költő: „Tokaj szőlővesszőin nektárt csepegtettél“ s nem hiába fejtegette egyik szónokunk, hogy Tokaj gyógyító irt termő hely a testi és lelki sebekre, amit az öreg Sipos mindjárt hajlandó is volt érezni feltört lábán. Különböztetnem is hiszem, hogy lenne olyan mágnes a világon, mely úgy vonzaná, mint a tokaji asszu az embert. Legfényesebb bizonyítéka az, hogy midőn másnap reggel utnak indultunk 5 üveg konyakkal s egy kulacs musttal, a csapat egyrészét hiába vártuk; visszahagyta valami csodás varázs őket, mint hajdanán Odysseusz embereit Circe kisasszony. S amint a hegy alján végig mentünk, fent a hegy oldalon, hogy megint homéroszi hasonlattal éljek, kacér szirénekként integettek felénk a vig szüretelők.

*

Olasz-Liszkán vagyunk.

Színhely a tanító ur szobája, hol poros, de éhes diákok ülnek szanaszét. Itt ugyanis, noha egyik tokaji hangulatban levő társunk messziről egy ökrös szekeret diszbandériumnak s egy piros szoknyát zászlónak vélt, senki sem fogadott bennünket, csak két izraelita atyánkfia, kik a taposó kádból kiugorva azonmód az utca ajtóba álltak s meghatva rebegtek egyszerre egy „éhljhent“. Az utcákon egy lelket sem láttunk, mivel az egész falu szüretet. Betértünk a „magyar vendéglőbe“, hol azonban még pénzért sem kaptunk semmit. Meglehetős buskomor hangulat vett erőt rajtunk, midőn belép egy öreg asszony s jelenti,

hogy Gagy tanító ur szívesen lát bennünket. Két perc múlva mind ott voltunk. Turó, vaj, szöllő, egész kenyér egymásután került elő s egyszerre tűnt el Tarnóczy barátunk ihletett arccal lépett be s büszkén ujságolta, hogy ő már jólakott — sárgarépával s állítását tényekkel és egy zsebéből előhuzott egészséges répával bizonyítja. Hosszuhaju Szemes már savanyu arccal, de ihletett zsebbel adta tudtunkra, hogy ő is evett egy levest 35 kr-ért és vele, mint olyannal, jól is lakott.

Már majdnem fogytán volt a koszt, midőn belép egy néni:

— Istálom, egy kis pecsenyét hoztam volna, ha meg nem vetnék az urak.

Aggodalmát hozományával együtt mihamar eloszlattuk.

— A patikusné egy szál kolbászt s egy kis turót küldött és kérdezteti, nem parancsolnak-e az urak egy kis theát, mondja a tanítóné.

Feleletképen bizonyítottuk nemcsak, hogy „több nap, mint kolbász“, hanem nagy költőnek az idő vasfoga által meg nem emésztett arany igazságu szavait:

Elfogy a kolbász is, akármilyen hosszú.

— Thea helyett jobb vón' a tokaji asszu, gondoltam utána magamban nemcsak a rim, hanem mindnyájunk kedvéért.

— Összejártam a zsidókat, ez is adott 5 liter bort, az is 6-ot, az enyémmel elég lesz, — szólta a legalkalmasabb pillanatban belépve a tanító ur.

— Kérem alássan, a tekintes ur egy üveg bort küldött, kontrázott rá egy cseléd.

Hatalmas éljen felelt rá, ami még egyszer megismétlődött, midőn az üvegen levő felirást: — Szomorodni — elolvastuk.

— Nézzük, benne vannak-e az ujságban a debreceni diákok? szólta felvéve a napilapot a tanítóné.

— Ha az ujságban nincsenek is, de az én házamban benne vannak — büszkélkedett rá a tanító ur.

E jelenetek hatásának bizonyítására legyen szabad felhoznom a következőket.

Bereczki zarándok testvér nyelve, ki különben az egész uton igen szótlan (?) volt, annyira megereedt, hogy mig haza nem jöttünk, meg sem állt.

Székelyhidy, a kürtös, a következő töredelmes vallomást tette: — Mikor idejöttünk, benyitottam egy házba s kértem két tojást pénzért.

— Nem tojnak itt a tyukok, felelek.

— No hát ha eddig nem tojtak, ne tojjanak ezután se! válaszoltam. — De most a történetek után ezt ünnepélyesen visszavonom, nehogy beteljesedjék, mert olyan nagy hangon találtam mondani, a szokottól eltérőleg, hogy tán még a jó Isten is meghallotta.

E változatosságánál fogva igen jóleső jelenet a köszönő szavakkal s a tárogató hangjaival ért véget, melynek utolsó akkordjait elkapta a szél és egy hevenyében összeszedett cigánybanda kísért vele a falu végéig.

(Folyt. köv.)

Hervadás.

*Nagy árnyas park. Vén évszázados tölgyek
Mesét susognak, mesét mindahány.
Alattok nyugágy s rajta elterülve
Egy szegény, beteg kis tündérleány.*

*Az arca rózsás, szeme lángban égő,
Piros kis szája gyöngyöket takar.
Tavaszt alig ért, nyár se volt még neki,
S már jön az ősz. Oh, eljön ily hamar?*

*Mert jön az ősz. Már nem is lehet messze,
Őt megérinti a fagyos lehelet.
Az évszázados tölgyek tovább élnek,
Tovább susognak egy sirhant felett.*

—n.—

Vallomás.

Tél, kint süvölt a szél, veri a jeges hó az ablakot. Langymeleg szoba, benne kellemes félhomály. A szoba hatterében egy tornyos diván, mellette egy zsámolyszék. A divánon női alak körvonalai látszanak, előtte egy férfi.

A férfi: Nem érted, mit mondok? Pogány lettem, bálványt imádok! Miattad lettem pogány, te vagy bálványom. Istenem vagy. Térdre borulok előtted, úgy imádkozom fel hozzád. Végre hallgass meg, kérlek, induljon meg már egyszer köszived kérésemre.

Tudod, mióta szeretlek! Kevéssel ezelőtt egy ür volt szivemben s nem állt benne oltárkép gyanánt kedves női arc. De most szivemet teljesen elfoglalta a te képed s minden más előtt zárva maradt. Várij, ide ülök lábaidhoz, elmondok neked egy mesét. Lehet, hogy ismered, de az ismét-

lés jól esik. Nekem legalább igen. Azért hallgass meg.

Volt egyszer egy komoly fiatal ember. Hideg természetű, kit nem tudott hevíteni női arc, kit Ámor nyila nem volt képes megsebesíteni, ki a csábításokkal szemben érzéketlen maradt. Történt egyszer, hogy falura ment nyaralni, hogy elvonuljon a gyüölött, megvetett világtól. Egy délután kóborlásai közben bájos kis szőke leánynyal találkozott. Lebilincselte a leányka szépsége, bájosága annyira, hogy ismeretlen létére kalapot emelt önkéntelenül, a leányka pedig kedvesen mosolyogva fogadta köszöntését... Szólni akarsz. Tudom, azt mondanád, hogy csak képzelődés volt az egész. Ne szólj, ne vágj szavamba, úgy nem leszek képes folytatni. Halld tovább s figyelj! Legfeljebb ha akarod, add ide kis kezedet. Ne félj, nem csókolom meg, bár ellenállhatatlan vágy fog el, hogy torró ajkaimhoz szorítsam hideg ujjaidat. De ez érintés jól esik, talán könnyebben fog folyni a szó ajkaimról. Hol is hagytam el? Igaz, a találkozásnál. A körülmények úgy alakultak, hogy meg kellett ismerkednie a kis leánynyal. Nagy társaság gyűlt össze s együtt is maradt a késő órákig. Eljött az est, sétálni ment a társaság s a kis falun tul, pázsitos réten részekre szakadt.

Hősöm karját nyújtá a leánynak s egy idő múlva, követve a társaság többi tagjainak példáját, ők is letelepedtek a zöld gyepre. Ideálisan szép este vala. Távoli hegyek mögött kelőben volt a teli hold, mely nyájas fényével, fehér sugaraival hizelkedve nyaldosta körül a lány fehér nyakát, aranszőke haját, míg a csillagok irigyen hunyorgatták rá szemeiket, egy szerelmes fülemile pedig a távoli kastély parkjában éppen akkor csattogva vallott édes, sirig tartó, hű, lángoló szerelmet kis szürke párjának: szóval szerelmet lehelő este volt. A férfit megkapta az est varázsa, a tele hold, a csattogó fülemile dala, de főként a bájos szomszédjának közelsége, nyelve megoldott, fantáziája elevenen kezdett működni s társának kérésére mesébe fogott. Mesélt két szép fehér cicáról, kik szerették egymást!

Már nem emlékszem a mesére. De te, úgy látszik, tudod: mosolyogsz! Ne neved, lásd, ez komoly dolog! Az a szép nagy fehér cica bizonyosan boldogabb volt, mint én: ő szeretett és viszont szerették, én szeretek, téged szeretlek, de a te

hideg kebledben forró imádatom visszhangjaként nem rezdül meg egy hur sem! Megszorítottad kezemet. Mit jelentsen ez? Kérlek, ne kinozz még jobban, ne ingerelj, mert nem leszek képes folytatni, pedig téged, úgy látszik, érdekel a dolog. Lásd, már megint megzavartál, nem tudom, hol hagytam el... Milyen egyszerű, naiv kis mese volt az s neked, akarom mondani: annak a bájos kis szőke lánynak talán még is tetszett. Érdeklődéssel hallgatta, részvéttel kísérte a fehér cicák sorának változásait s éppen úgy szorította meg a mese végén az elbeszélő kezét, mint ahogy most te az enyémet szorongatod.

Nem vagyok képes előtted ecsetelni azokat az érzelmeket, melyeket e kézszorítás hatása alatt érzett a férfi. Azt hitte, hogy a lány megértette őt s nem csalódott! Azt hitte, hogy a lány is olyan érzelmeket táplál iránta, mint ama bizonyos mesebeli cicák egymás iránt, de amint a következmények mutatták, csalódott! De ideáig csak később érek.

A komoly férfi valóságosjátékszere lett a kis szőke lánynak. Együtt szaladgált, együtt játszott, lepkét kergetett vele a réten. Magános óráiban gondolkozott is rajta, hogy micsoda számárságokat is csinál ő most, hogy ez így tovább már nem mehet, hogy ő szégyenli magát önmaga előtt s hogy mindezekből kifolyólag, félretéve a szokást, az illemt, minden szó nélkül itt hagyja a falut, itt a kis lányt s elutazik. Hősi elhatározása azonban csak addig tartott, míg bálványa ismét szeme elé került s oly édesen mosolygott rá, hogy ő bizony azonnal elfeledte elutazási szándékát s nem bírván már ellenállni a csábító ingernek, odaugrott a lányhoz, hevesen magához szorítá és forró csókot nyomott pici piros ajkaira!

Ne vedd ki kezedet az enyémből. Lásd, így oly jól tudtam mesélni, de úgy nem leszek képes. Mégis akarod? Vedd hát, szokva vagyok már tőled az ilyesmikhez, ez is egy keserűség a többi között... De mit csinálsz? Azt hiszed, hogy kedvenc cicádat simogatod? Az én fejem, az én hajam közt babrálnak ujjaid, én vagyok az, ki abban a kiváló szerencsében részesült, habár csak véletlenül is, hogy a te imádott kis kezeid dédelgetik! Mit, még el sem veszed? Ez sok! Ennyi kinzást már nem képes kiállani egy ember! Vagy talán?!... Hadd nézzek szemedbe, talán onnan

tudok olvasni! Rám mosolyogsz! Éppen úgy, mint azon a holdvilágos estén! Meg is ölelsz, karjaidat nyakam köré fonod! Mit jelentsen ez?... Szemedben különös fény csillog!... Te... te... te szeretsz?! Szólj, szeretsz! Végre hát imám meghallgattatott, végre termékeny talajra talált kebledben az én imádatom! Hát csakugyan szeretsz! Te édes, te drága mindenem, te! Jöjj, jöjj karjaimba, nyujtsd ide ajkadat, hadd szívjak belőle halálos, de gyönyörteljes mérget! Jöjj, hadd öllek, szorítalak dobogó szívemre, mely már régóta csak te érted ver! Jöjj! A menny angyalai is irigykedve néznek ilyen boldogságra! Végre hát nem kell térden állva könyörögnöm tőled szerelmet, magad nyujtád azt nekem, óh édes mindenem, imádott szerelmem!

A nő: Szeretlek!

Szemes Miklós.

Meghalt az Álom.

*Az én lelkemben most temetés van.
Bús, ünnepélyes kondulással
Harangok búgnak odabenn.
— Az én lelkemben most temetés van.
Csönd. Ne zavarjon senki sem.*

*

*Meghalt az Álom.
Amilyen fényes, ragyogó, pompás
Sohsem élt e nagyvilágon.*

*Született, meghalt. Az egész ennyi.
Hajh, nagyon sivár, csunya az élet,
Gyilkos, kegyetlen,
Megöli menten
A jót, a szépet, alighogy éled.*

*Hogy is volt? Sok rózsaszín sugár
Villant ki egy szép májusi reggel.
Illatok szálltak, usztak a légben,
Virágok nyíltak egész sereggel.*

*És jött az Álom.
Halk szellő szárnyon,
Remegve ringott, mint libegő lepke
A napsugárban.
S beuhant lágyan
Bolondos, hívó, ifju szívembe.*

*Tavasza nyár jött, sugárzó fényes.
És élt az Álom, és élt az Álom.
Nem volt lelkemnél ragyogóbb semmi
Azon a pompás sugaras nyáron,
Mert élt az Álom.*

*Amerre mentem, amerre jártam
 Árnyas erdőben, bársonyos mezőn
 Velem jött az én napfényes álmom
 Szerelmem napja, forrón, perzselőn
 Égette lelkem...
 Amerre mentem.*

*Vágyó ajkamon csók csattogott.
 Ha jött, az alkony, szálltak köröttem
 Csodásan zsongó, halk dallamok.*

*És élt az Álom. És élt az álmom...
 Nótás ajkamról zengett a dal.
 S mert élt az Álom. Élt a szívemben
 Valami édes, nagy diadal.*

*Meghalt az Álom.
 Amilyen fényes, ragyogó, pompás
 Sohasem élt e nagyvilágon.*

*Borongós ősz jött sugaras nyárra...
 Álomgyilkoló, durva kezei
 Megölték az én napfényes Álmom.
 Megölték hívó, szép lelkemet.*

*Az én lelkemben most temetés van.
 Bús, ünnepélyes kondulással
 Harangok búgnak odabenn.
 Meghalt az én szép fényes Álmom...
 Sirok. Ne bántson senkisé.*

Lengyel Béla.

Faust és Az ember tragédiája.

Irta: Nagy Sándor.

Van a realizmusnak egy sarkalatos törvénye, melyhez tántorithatlanul ragaszkodik. Nem haladhat oly messze előre az idő — ezt mondja, — hogy ezt a törvényt megdöntse: Similia sumus. És — csakugyan — van igaza a realizmusnak, mikor ezt a törvényt felállítja, de egy hiba van benne: keresi és nem találja meg azt a vonást, mely közös volt s közös ma is az emberiség minden tagjával. Mire való hát a keret, ha kép nincs hozzá?

Az ember rendeltetése, lelki világa ősidőktől fogva tárgya volt a gondolkodásnak. Ez nagyon is természetes! Mi áll közelebb az emberhez, mint saját maga. Gnothi seauton! — És kérdehetjük, mi pozitív eredményt értek el azóta? Az ember maga is, még inkább rendeltetése örök rejtély, mely leghomályosabb még éppen akkor lesz, mikor már az ember megszűnik élni. Mire van az ember hivatva: öröme-re-e, vagy bánatra? Mi célja van a természetnek vele, avagy

pusztán vak eszköz a sors kezében? Mind oly kimerithetetlen kérdés, melyre a felelet is vég nélküli és — ingatag.

E kimerithetetlen s örökké megfejtethetlen kérdés hozott a világ szinpadára két oly alkotást, melyek hatása napjainkig is kihat s mely méltó is a két műhöz. Göthe: Faust-ja és Madách: Ember tragédiája.

Midőn az ősz, 80 éves Göthe lelke azon a határponton állt már, mely a föld és a sirontuli élet közt létezik; s midőn a haldokló költő hidegülő ajkain utoljára elröppent e szó: „Mehr Licht“ — talán e perc volt az, melyben eltávozni készülő lelke behatolt abba a homályba, lelki szemei előtt lehulott a zár amaz örök titokról, melynek csak homályos sejtelmek vannak feljegyezve azon mű lapjaira, melynek Faust a neve.

A másik mű irodalmunk gyöngye, büszkesége. Új csillag irodalmunk egén, mely bámulattal tölté el a vizsgáló tudósok lelkét. A férfi, ki nek lelke, míg e munkát megalkotta, a bölcsesség sugárözönében fürdött, a képzelmekek csábos birodalmában csapongott, ezer meg ezer sebtől sajgó szívvel dőlt élte delén sirjába.

* * *

A XVIII-ik század dereka határpontot jelöl a világirodalomban. Feleslegesnek tartjuk, hogy szóljunk az irodalom azelőtti állapotáról, felemlítsük a scolastika gyengeségét, hátrányait, mely scolastika minden tudományos vizsgálódásra vonatkozólag a latin auctorok munkáit tartotta jogos s egyedül célravezető forrásokul. Elég az hozzá, hogy a XVIII-ik század közepén új irányt vett a tudományosság egész Európában s lelépett a scolastika ingatag alapjáról. A scolastikának agyfárasztó teoriáitól bilincsre vert tudósai szabadabb légkör után vágyakoznak, hol vizsgálódó szemük ne ütközzék akadályokba. Igyekeznek megszabadulni láncoktól, hogy ismét — mint réges-régen, a görög világban — a szabad természetben, mely örök és változhatatlan, keresse nek tárgyat s minden létező dolgot a természet legtökéletesebb lényével, az emberrel hozzanak összhangzásba. Olykor-olykor rá is akadnak a helyes utra, de mintha elvakította volna őket a rideg valóság, ismét visszahúzódnak a teoriák tömkelege közé.

(Folyt. köv.)

Egy élet árán.

— Elbeszélés. —

Írta: **H. Nagy Jenő.**

I.

Már csak nagyon kevés idő választott el a haláltól. Ágyamon feküdtem, szemeimet lehunyva, mozdulatlanul. A lámpám alig pislogott s csak gyér világosságot vetett a szoba butoraira. Nyomasztó csend ült a szobán, melyet csak az ágyam fájában levő halálbogár kopogása zavart meg. Ugy tetszett mintha már a halálmadár suhogását hallanám s a kaszás csontváz ülne az ágyam szélére. Ugy éreztem magamat, mintha már emelkedném, szállnék föl a magasba s beleolvadnék a végtelen, szürke mindenségbe, a megsemmisülésbe, ahol nincs fájdalom, ahol nincs boldogság se, ahol nem érez az ember!...

Teljesen eszméletemen voltam s a halál tusáját víva, el tudtam gondolni egész életemet.

Az én életemet, amely tele volt csalódással, fájdalommal, boldogtalansággal.

Láttam magamat mint gyermek, ki gondtalanul éli napjait s eszembe jutott fiatal korom minden nyomorusága, szenvedése.

Mert sokat szenvedtem az életben. Nem értem el célomat, reményem nem vált valóra, vágyam meddő volt: csalódtam.

Se célját vesztett, reménytelen, meddő életnek levontam a következményét: megöltem magam.

Most itt fekszem a kórágyon s várva a percet, mikor örök sötétség nehezül a szememre, mikor kialszik az élet belőlem!...

S miért követtem el e tetteket? Miért volt az életem pusztá, hiábavaló?

Azért, mert szerettem s viszont nem szerettek! Pedig ez oly banális, oly mindennapi. Rengetegen vannak, kik ugyanebben az állapotban vannak s mégsem emésztik el magukat.

Miért oltottam épen én ki az életemet?

Mert úgy szerettem, mint senki más. Szívem egész mélyéből, szívem minden erejével, érzésével, féktelenül, egész az örülésig.

Tizenhat éves ifju voltam, mikor megláttam először. Végzetem sodorta előmbe, mert azóta nem volt egy perc, egy pillanat, mikor rá nem gondoltam volna, nem volt egy perc, egy pillanat, mikor végtelen szerelmem nem éreztem volna ő iránta.

Ő volt a legtökéletesebb ideál előttem, ő volt az életcélom, reményem, vágyam, boldogságom, szerelmem: mindenem!

És — nem szeretett!

Mig leány volt, mindig reménykedtem, mindig imádkoztam az Istenhez, hogy adja őt nekem

Most már vége mindennek. Másnak esküdött hűséget, másnak esküdött szerelmet.

Most már minek éljek? Nincs semmi dolgom e földön. Vagy talán az ő boldogságát nézzem és a szívem kinjait érzem?

Nem. Elég volt a szenvedésből, elég az életből. Pedig még fiatal vagyok: huszonhat éves. S már is öreg ember.

...Az órára néztem. Tíz perc múlva halott leszek. Tíz perc múlva leszámoltam az étellel...

S ekkor hideg borzongás futott át testemen s egy gondolat villámlott agyamba: vajjon tényleg leszámoltam-e?

Az Istentől kapott talentumokkal buzgón sáfarkodtam-e?

Bizony meg kellett vallanom, hogy nem. Egész életemet azzal töltöttem el, hogy egy leány szerelméért sóvárogtam, annak rabja voltam s e mellett lelkemet nem nemesítettem, tanulmányaimat nem bővítettem, képességeimet nem fejlesztettem.

Keserű önvád fogott el. Hogy állok majd az Ur ítélőszéke elé? Mivel büntet, mivel sújt felhasználatlan, hiábavaló életemért? S kellő indok lesz-e életem eltöltése mellett végtelen szerelmem?

Beismertem, hogy nem. Beismertem, hogy jobban fel kellett volna használnom az életet, hogy sáfarkodnom kellett volna a rábízott talentumokkal. Beismertem végre nagy szerelmem döreségét.

Beláttam, hogy a szerelemnél többet ér az Isten rendelkezésének megtartása, beláttam, hogy az erkölcs, a vallás többet ér minden hivságos földi dologknál!

De már késő.

Ha újra élnék, másképpen élnék. Egy élet tapasztalata volna előttem. Ha újra élnék munkában tölteném el az életemet, a talentumok gyarapításán. Ha újra élnék, nem lennék dőre, a szerelem nem ejtene hatalmába. Ha újra élnék, férfiúi méltóságomat nem oláznám meg asszonyi szeszély előtt.

Igen ha újra élnék!...

II.

És újra éltem Isten meghallgatta buzgó kérésemet, meggyógyított, vissza adott az életnek, amelytől oly gyáván akartam elfutni.

Ujra éltem. Most már fel tudtam fogni az élet becsét. Gyönyörű őszi idők jártak akkor. A dérűtötte, megsárgult levelek, a lombtalan, tar fák, az elvirított, kiszáradt virágok mindnyájan az el-

mulást hirdették, a gyász, temetés simbolumai voltak, melyek megigézik a lelket, csendes melankholiára indítanak: s az én szivemben tavasz volt, az élet tavasza. Tele vággyal, reménnyel, akaraterővel!... Megfogadtam, hogy új életemet hasznosan fogom eltölteni. Hogy tanulni, dolgozni fogok, hogy komoly életcéllért fogok munkálkodni és hogy azzal az asszonnyal nem kívánok, nem akarok találkozni!

Emlékét kitéptem szivemből. Nem is akarok többet rá gondolni. Nem létezik többé előttem!

Igy megszabadulok az ő bilincseitől s minden időmet a munkának szentelhetem.

A munkának, mely nemesít, mely szórakoztat, mely elfeledteti őt velem!

... És ez a nagy fogadalom, ígéret, munkálkodás, ez az új élet tartott addig, — míg újra meg nem láttam.

Egy társaságban történt. Ha tudtam volna, hogy ott lesz, el nem mentem volna, ha a következőket előre sejtettem volna, az első pillanatban, mikor megláttam, visszafordultam volna.

De nem úgy történt. Ott maradtam Megpillantottam őt, akit oly régen nem láttam.

Akit el akartam felejteni, akit ki akartam tépni a szivemből! Ott állt előttem, mint egy eszménykép s szivem érzésének, kinjának, fájdalomnak minden behegedt sebje felszakadt!

Csak néztem tulvilági gyönyörrel s közelségének érzete megigézett.

Feléje léptem. Eszembe jutott, hogy mit fogadtam. Hogy kitépem aszivemből, hogy nem gondolkodok rá, hogy férfiúi méltóságomat nem alázom meg előtte. Eszembe jutott s mégis feléje léptem.

Tudtam előbbi életem példájából, tapasztalatából, hogy ha közeledem hozzá: rabul ejt, hogy tönkre teszi újra életemet, hogy kiírt belőlem újra minden fogékonyságot a szép, jó, nemes iránt, hogy sisiphusi munkát végeztem, hogy csak törhetetlen, hódoló, alázatos rabszolgájává tesz, hogy megőrjít, hogy megsemmisít!

Tudtam s mégis feléje léptem. Nem voltam képes ellenállani.

Odaborultam lábaihoz s kimondhatatlan gyönyörrel rebegtem el neki életem végzetesszavait:

— Szeretlek, örökké!...

Ősz.

*Emlékszem, bus őszi idő volt,
Elszállt már a vándor madár,
Lepke nem csókdosott virágot;
Tarlott, kihalt volt a határ...
Szivembe akkor lopózkodott be
Egy édes, fájó érzélem...
S ott ütötte fel a tanyáját:
Bűbájos, forró szerelem!*

*Emlékezem, bus ősz idő volt;
Akkor találkozáim veled.
Beszédes szemed megigézett;
Szivem szivednek rabja lett.
Néztem rád hosszan, merőn;
A legkedvesb' voltál nekem...
Miért lopózkodtál szivembe:
Bűbájos, forró szerelem?!*

*...Szomoru ősz idő van most is;
Nincs itthon a dalos madár.
A lepke nem csókdos' virágot;
Kihalt, letarolt a határ!...
Bús a szivem, csak könnyem ömlik
Bágyadt szememből... csendesen...
Csak emléked él már a multból:
Bűbájos, forró szerelem!*

Kürthy Károly.

Művészet.

— Papp Géza magyar nótái. —

Ha a zeneköltészetéről is statisztikát vezetnénk, — mint a tudóvról, — a megbízható adatok alapján kétségkívül konstatálni kellene, hogy az utóbbi időben a népdal és operett termelés terén óriási a haladás. Ez eddig nem volna olyan nagy hiba. Ámde a haladás csak a kvantitásra vonatkozik s nem egyszersmind a kvalitásra is. Aki nem sajnálja a fáradságot s végig lapoz egy zenemű árjegyzéken: egy igen érdekes felfedezésre jut. Azt fogja ugyanis találni, hogy a mi tejjel-mézzel folyó szép magyar hazánkban sokkal több a zeneszerző, mint a zenész. „Na hát ez már merész állítás“ kiáltják az ifju és legitjabb Paganinik. Pedig kérem, ez úgy van. A babérokra annyira áhító ifju ember nótákat, sőt — Uram bocsá! — operetteket követ el anélkül, hogy tisztában volna a zene természetével, szellemével, az összhangzattan technikájával stb. stb.

Ily körülmények között szinte természetes, hogy jól eső öröm tölti el az embert, ha néha-néha egy-egy olyan zeneműre akad, mely — ha nem is tökéletes — de mégis legalább mutogatja ama sokat emlegetett „oroslán körmöket“. Ilyen a Papp Géza hittanhangzó *»Két magyar dal«*-a is. Ez a csinos kiállítás, dolog nem a szokott nagyhangú reklámmal jelent meg s mégis — jó lélekkel mondhatom — többet ad, mint amennyit tőle várunk. Nem nagyigényű és nem nagyképű munka, de nem is tekinthető csupán a hangoknak matematikai szabályok szerint való permutálásának. Van benne levegő, van benne hangulat. Ez pedig már jóval több a semminél. Arra minden esetre elég biztosíték, hogy a szerzőtől még tökéletest is várhatunk. Általában még küzd a kezdet nehézségeivel. Sokhelyt nem képes kellő párhuzamot tartani a szöveg és dallam között, más-

helyt nem tud megbirkózni a technika nehézségeivel, bár azt is el kell ismernünk, hogy a letétel igen jól sikerült, összhangzati szempontból csaknem hibátlan. — A szövegről nem kívánunk szólni.

Annak kijelentésével, hogy a szerző a fellemlített hibák mellett is derekas munkát végzett — ajánljuk az izléses kiállítású művet olvasóink jóindulatába.

Oláh Béla.

Színház.

— Az asszony. —

Színmű. Irta: *Porzsolt Kálmán.*

A megcsalt férj a német drámában megöli a hűtlen asszonyt, a franciában a csábítót, az angolban mindkettőt és az olaszban ráadásul önmagát is.

Ezt az elmés axiómát „Az asszony” negyedik felvonásában mondja el Gyöngyössy kapitány. Eszerint már jókorán értesülünk arról, hogy ez a magyar darab valami újabb kibontakozási elméletet fog felállítani a házasságtörési drámák számára. Tehát nagy érdeklődéssel nézünk a végkifejlet elé, amelyről azonban végül nem tudjuk teljes bizonyossággal megállapítani, hogy kielégítette-e várakozásunkat, vagy pedig nem?

Mert amikor a szerző a hagyományos lőszer-számot a vétkes nő kezébe adja, akkor egy súlyos dilemma elé állit bennünket. Nem tudjuk, vajjon csak a változatosság kedvéért kell-e ennek így történnie, vagy pedig a logikai kényszer követeli meg ezt a hatásos végjelenetet. Az első föltevés nem méltó a darabhoz, a másodikat nem látjuk kellőleg előkészítettnek.

A világirodalomban ma a lelki problémákkal foglalkozó színművek foglalják el a legelső helyet. Méltán. Mert Berstein, Maeterlinck és társaik értik legjobban a módját, hogyan kell a mai, — modernül és egy kissé kényelmesen filozofáló közönségnek írni. Allitom, hogy ez nem csekély tudomány.

Ha tehát egy magyar írónak sikerült ezt a tudományt megszereznie, akkor egy nagy lépéssel haladt előre drámaírói munkájában. Régi igazság, hogy nem elég az esztétika és a költészet minden szabályának megfelelő művet alkotni. Ugyannyira régi, hogy ma már elavultnak is mondhatjuk, mert a modern korszak nem esztétikát, hanem esprit és filozófiát követel a drámától.

Ezért tehát „Az asszony”-t nem úgy kell megítélnünk, mint más szindarabokat. Szerzője egészen modern író. Jól ismeri a közönséget és — önmagát. Éppen ezért nem kerül megerőlteté-

sébe amazt kielégíteni, másfelől pedig ügyesen el tud nézni egy-egy kérdés fölött, amikor arról meg akar feledkezni. De jól van ez így. Az öntudatlan zseni talán alkothat remekművet, de legtöbbször megiratlanul hagyja azt, ellenben egy kevésbé zseni, de annál inkább öntudatos író, aki talán sohasem fogja a középiskolai kötelező olvasmányok sorozatát szaporítani, — szenzációs sikert arat.

„Az asszony” meséje ennyi: az asszony unatkozik, mert férje elhanyagolja. Megjelenik az udvarló és hivatásból, hogy úgy mondjam, kötelességérzetből elcsábítja. A férj megtudja ezt — és párba akar vinni a csábítóval. Az asszony, aki ezek után csodálatosképpen megszűnt unatkozni, kiragadja csábítója kezéből a pisztolyt és lelövi. Szólván: megöltém a bűnömet!

Amikor ez a darab nagy sikert aratott, egyáltalán nem ennek a történetkének köszönhetette.

A részletekben, az apróbb momentumokban rejlik az érdeme. Szerzője ismeri a színpadi hatásnak minden titkát. Minden egyes jelenete egy színész, egy rendező zseniálításáról tanuskodik, amely kettő az íróban egyesült. Mennyi szellem van a dialogjaiban. Mennyi művészettel tudja felcsigázni, ébrentartani érdeklődésünket, amelyet végül valami utólérhetetlen diszkrét udvariassággal jutalmaz meg egy-egy hatásos jelenettel.

Azután pedig tanulni; igen, tanulni is lehet ebből a darabból. Olykor társalognak a színpadon. Tény, hogy ezek a szóváltások éppen nem befolyásolják a cselekmény menetét. De azért érdemes odahallgatni. Mert az ilyen alkalmakat ragadja meg a szerző, hogy elmondja az ő — talán nem tulságosan mély — de annál inkább érthető és mindig szeilemes axiómáit.

Végül van a darabban egy kis epizód: a kapitány és Etel szerelmes játéka. Ezek töltik ki a darab legkedvesebb jeleneteit, amelyek ragyogó derűvel vonják be a komor történetet.

A debreceni közönség valósággal ünnepelte a szerzőt, aki jelen volt a darab második előadásán.

Hasonlóképpen nagy elismerésben volt részük Lukács Juliskának és Szakácsnak, akik a darab főszerepeit játszották nemes ambícióval és méltó sikerrel. Szakács teljes egészében kidolgozott alakítást nyújtott, amelyben meg volt az áttekintés, a következetes kitartás a vezérgondolat mellett. Lukács Juliska a részletekben volt nagy. Különösen a második felvonásban excellált. A szeszélyes, száz színben játszó asszonyi léleknek hű és igaz képét mutatta be.

Mellettük Szabó Irma ért el nagy sikert. Mintha csak az ő számára íródott volna meg Etel szerepe. Játékát nem akarom szépnek nevezni, ő több annál, — bájos volt.

Ifjúsági hírek.

Az akadémiai ifjúság Rákóczi-ünnepélye holnap, 16-án d. u. 5 órakor lesz megtartva az Arany Bika disztermében. Az ünnepély műsora a következő: 1. Nyitány. Előadja a Magyar Testvérek zenekara. 2. Az ünnepélyt megnyitja: Miszti Mihály főiskolai szénior. 3. Lukács Juliska, a debreceni színház művésznője szaval. 4. Rákóczi a határon. Lányi Ernőtől. Előadják: A debreceni dalegylet, a MÁV. Egyetértés dalköre, és a főiskolai Énekkar Mácsai Sándor vezetése alatt. 5. Ünnepi beszédet tart Kun Béla dr. jogkari dékán. 6. Kuruc nóták. Zenekíséret mellett éneklí Bay László, a debreceni szintársulat tagja. Szünet. 7. Bujdosó deákok. Dramolett. Irta: Oláh Gábor. Személyek: Kóródy, a bujdosók vezetője: Szabó István Domján: Boros Jenő. Palotás: Páncél József. Bezerédi: Kun Károly. Mikes: Domján Lajos. Bottyán: Varga Csongor. Történik a végeken, 1711-ben. 8. „Apotheosis”. Irta és előadja Szávay Gyula. 9. Rákóczi. Melodráma. Irta Oláh Gábor, zenéjét szerző Szoboszlói Kovács Béla. Szavalja Peleskey Sándor, zongorán kíséri Szoboszlói Kovács Béla. 10. Tárogatón kuruc nótákat ad elő Szemes Miklós. 11. A nagy temetés. Pályadíjnyertes óda, írta Vályi Nagy Gusztáv. Szavalja Balla Bertalan. 12. Rákóczi kar. Gróf Zichy Gézától (a „Nemo” című dalműből). Előadják Ujfalussy Géza dr. zongorakísérete mellett a debreceni Dalegylet a MÁV. Egyetértés dalkör és a főiskolai Énekkar Mácsai Sándor vezetése alatt.

A M. J. Ö. Társulat f. hó 3-án tartotta 3-ik rendes heti gyűlését, amely általában igen sikerültnek mondható. Elsőnek Szabó István 1. th. olvasott fel négy igen csinos és hangulatos költeményt. Utána Kósa Zsigmond 1. th. szavalta el közepes sikerrel Inczedy: Nővér c. költeményét. Hasonló eredményt ért el H. Nagy Jenő 8. o. t. Halál után c. elbeszélésével. Majd Hajdu Árpád 1. th. szavalt el sikerülten egy szomorú költeményt. A műsort ifj. Sebestyén Béla 1. th. hazafias hangulatu, igen sikerült hatásos elbeszélése zárta be.

A Felsőbb Tanulók Olvasó Egylete f. hó 2-án Miszti szenior elnöklete alatt közgyűlést tartott, melyen az elnök bejelentette, hogy az akadémiai tanács Stolz Ferenc könyvtárossá választását megerősítette. Választmányi tagokul megválasztotta a gyűlés a következőket: Gaál Lajos 4. jh. Vásári István 2. jh. Dózsa István 1. jh. Varga Csongor 4. th. Mikó Imre 3. th. Tarnóczi Lajos 2. th. Nagy Sándor 1. th.

A főgimn. Önképzőkör kifejezést akarva adni Rákóczi iránt való kegyeletének és hálájának, okt. 30-án d. u. 5 órakor az énektérben nyilvánosság előtt diszgyűlést tartott a következő műsossal: 1. Biró Zoltán elnök az ünnepélyt megnyitja. 2. Mikes. Irta Lévy. Éneklí Kovács Ferenc 6. o. Zongorán kíséri Szabó Nándor 8. o. 3. Szávai Gy. Rákóczi. Szavalja Vass Károly 7. o. 4. Tárogató. Elb. Irta és felolvasta Vértessy István 8. o. 5. Bujdosó kuruc vitéz siralma, írta: Bisánszky Ignác 8. o. Szavalja Lovász László 7. o. 6. Lavotta szerenádja. Vonós-

négyesen előadják: Nágel Z. 7. o., Szabó K. 8. o., Hoffman L. 8. o., Vásári Z. 7. o.

Október 31. A reformáció emléknapiját a szokott ünnepélyességgel ülte meg a kollégium ifjúsága. Délelőtt a templomi istentisztelet után, melyen nt. Csiky Lajos mondott imát és egyházi beszédet, a gályarabok emlékoszlopánál rendezett ünnepélyt a Hittanszaki Önk. Társulat. A főiskolai kántus éneke után Kerekes Béla 3. th. adta elő pályanyertes emlékbeszédét, mely után ismét a kántus énekelt. Majd S. Szabó Micike koszorúzta meg az emléket a ref. leányiskola nevében szép lendületes szavak kíséretében. Végül Kürthy Károly 2. th. szavalt el nagy hatással egy alkalmi költemény. Az ünnepély a XC. zs. 1-ső versének eléneklésével ért véget.

Délután 5 órakor ugyancsak a H. Ö. T. reformációi emlékünnepelet rendezett a kollégium disztermében a következő műsossal: 1. Erős várunk... Énekelte a főiskolai énekkar. 2. Megnyitó beszéd. Tartotta: dr. Erdős József theol. dékán. 3. Óda. Irta: Szabados Ede. Szavalta: Boros Jenő 2. th. 4. Hugonották. Zongorán előadta: Papp Géza 2. th. 5. Melius. Irta és felolvasta: Varga Csongor 4. th. 6. A magyar pap. Irta. Szabolcska Mihály Szavalta: Kun Károly 1. th. 7. Közének. 179. dics. 10. v.

Tanári székfoglaló. Szép és megható ünnepség folyt le nov. 3-án délelőtt a főiskola disztermében. Tóth Károly sub auspiciis regis doktorrá avatott fiatal tanár tartotta meg székfoglalóját egyházi és világi előkelőségeink, a főiskola hivatalos testületei, ugyancsak az ifjúság jelenlétében.

Gróf Degenfeld József egyházi főgondnok üdvözlő szavaival vette kezdetét az ünnepség. Utána az állásába beiktatandó tanár felolvasta alapos készülésre valló székfoglaló értekezését „Az obligationális viszonyok erőssége” címmel. Felolvasását, melyet tudományos modor és világos fejtegetés jellemez, osztatlan elismeréssel fogadták. Majd Dávidházy János az egyház nevében üdvözölte az ünnepeltet örömeinek adva kifejezést, hogy a főiskola benne ilyen kiváló erőt nyert. Miután még arra kérte, hogy az igazság egyenes útján haladjon, átadta a szót dr. Haendel Vilmos akadémiai igazgatónak, ki rendkívül meleg szavakban adott kifejezést örömeinek fiatal kartársa irányában. A most lezajlott országos ünnepből vett megindító képpel megjelölte előtte a követendő irányt, mely szerint előbb a szíveket, aztán az elméket igyekezzék meghódítani. Együttal előre is figyelmeztette, hogy helyzete koránt sem olyan könnyű, mintha idejövételét nem előzték volna meg a mellette szóló ékes bizonyosságok.

A főiskolai kántus záróéneke fejezte be a szépen lefolyt ünnepélyes aktust. Este a Bikában bankett volt, melyen a főiskolához tartozó egyházi és tanférfiakon kívül az ifjúság is képviselve volt. Sok lelkes felköszöntő hangzott el az estebéd alatt, melyen a komoly hang mellett bőven kijutott a derűs hangulatból, kedélyes pohárköszöntőkből. Egy, minden tekintetben kellemes est emlékeivel oszlott szét a társaság a késő esteli órákban.